

ÖFVERSIGT
AF
STATSINKOMSTERNAS OLIKA SLAG.

INBJUDNINGSSKRIFT

TILL DEN HÖGTIDLIGHET

HVARMED

PROFESSOREN I MATEMATIK

FILOSOFIE DOKTORN

HERR **CARL FABIAN EMANUEL BJÖRLING**

KOMMER ATT I EMBETET INSTÄLLAS

AF

KONGL. CAROLINSKA UNIVERSITETETS

REKTOR.

LUND,
TRYCKT I BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,
1873.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41552409_0074

Öfversigt af statsinkomsternas olika slag

Uppställandet af regler för statens hushållning är den del af den politiska ekonomiens område, som tidigast tilldragit sig upmärksamhet. I sjelfva verket härleda sig de första försöken att utleta lagarne för samhällets välstånd från önskan att finna de lämpligaste medlen för ett klokt och ändamålsenligt ordnande af statens hushållning. Denna insågs nämligen snart antingen böra följa samma regler, som ledde de enskilda i vården af deras hushållning, eller, der detta ej var fallet, vara hänvisad till att från de enskildas tillgångar hemta sina; hvarföre utredandet af de allmänna lagarne för det enskilda välståndet blef af särskilt intresse äfven för statens hushållning. Näppeligen någon del af samhällsläran har derföre i så hög grad som finansläran varit föremål för bearbetningar, såväl teoretiskt, som ännu mera praktiskt. Icke desto mindre är målet långt ifrån hunnet. Hvarken är den teoretiska upfattningen af härmed sammanhängande företeelser så stadgad, att ju icke på nästan hvarje tumsbredd af detta område vigtiga tvistefrågor finnas, på hvilka man från olika synpunkt gifvit alldeles olika svar, ännu mindre finnes på det praktiska området sådan enhet. Orsakerna härtill äro flere och behöfva icke vidlyftigt utvecklas. De äro att finna ej blott i ämnets invecklade och med mångfaldiga enskildheter i samhällslifvet förbundna beskaffenhet, i följd hvaraf full insigt i lagarne för statens hushållning förutsätter en noggrannare och fullständigare bekantskap med alla företeelser inom samhällslifvet, än man ännu lyckats åstadkomma, utan ock i statens och samhällernas natur att historiskt utveckla sig, i följd hvaraf dels samma grundsatser ej under alla tidsförhållanden kunna vara lika tillämpliga, dels särskilda partiintressen ofta bidragit att förvilla omdömet. Härtill kan läggas, att de yttre former, hvari statsinkomster förekomma, ofta kunna vara alldeles lika för inkomster af fullkomligt skiljaktig inre ekonomisk natur, dervid man för denna yttre likhet ofta förbisett den inre skiljaktigheten.

Under sådane omständigheter kan det icke förundra, att redan sjelfva upställningen och klassifikationen af statens inkomster mötes af betydande svårigheter, hvilka svårligen kunna fullständigt öfvervinnas. Å ena sidan måste man nämligen vid en sådan upställning eftersträfvat att sammanföra allt ekonomiskt likartadt till samma hufvudgrupp; å andra sidan kan man icke alldeles underlåta att göra afseende på det sätt, hvarpå vissa inkomstgrupper blifvit af lagstiftningen sammanförda, hvarjemte icke få inkomster äro af sådant slag, att deras ekonomiska natur undergår förändring så väl genom den historiska utvecklingen öfverhufvud, som ock genom särskilda bestämmelser i lagstiftningen. Såsom exempel på huru den formella anordningen för en inkomsts upbärande kan vålla svårighet, torde kunna hänvisas till afgiften för stämplat papper, hvilken, ehuru formelt lika och hufvudsakligen innefattande afgifter för särskildt anlitande af statens organer, dock äfven omfattar afgifter af ganska olikartad ekonomisk natur, såsom vissa förmögenhetsavgifter (bouppteckningar) samt afgifter på rörelse (vexelstämpel) o. s. v. Den svenska grundrätten, som delvis utan tvifvel härleder sig från afgifter, hvilka fördom varit skatter, men numer äfven i denna del antagit skaplynnat af en statens privaträttighet i jordegendom, såsom den ock till icke ringa del ursprungligen varit, erbjuder ett påtagligt exempel på huru den historiska utvecklingen kan medföra förändringar i den ekonomiska naturen af en inkomst. Och huru lätt förändringar i lagstiftning kunna åstadkomma detsamma, torde exempelvis kunna inses deraf, att i de fall der staten är i besittning af ett faktiskt eller lagstadgadt monopol, såsom i afseende på postförsändelser, jernvägstrafik eller dylikt, det till och med kan blifva beroende af det pris staten sätter på sin vara, huruvida den inkomst, som deraf vinnes, bör anses såsom åstadkommen genom statens förvärfvsverksamhet eller genom beskattning å visst slags förbrukning.

Men oaktadt dessa och dylika svårigheter möta en i öfverensstämmelse med inkomstens ekonomiska natur genomförd klassifikation af statens inkomster och oaktadt en sådan genom inträffade historiska förändringar kan uphöra att vara fullt tillämplig, är likväl en sådan klassifikation af genomgripande betydelse, så väl för vetenskapen som för det praktiska lifvet. I sjelfva verket gäller här, som i allmänhet på det juridiska området, att hvarje genomfördt begrepp i sig innesluter en hel serie af praktiskt viktiga slutsatser, och att en oriktig klassifikation med logisk nödvändighet måste medföra rättsliga eller ekonomiska missgrepp. Dessutom kan endast genom verkställandet af en dylik klassifikation vinnas insigt i de olika statsinkomsternas inbördes förhållande och någorlunda tillförlitlig ledning för omdömet, hvar tillökningar eller minskningar i inkomster lämpligast kunna ega rum. Före-

målet för denna uppsats är, att förnämligast med afseende på svenska förhållanden och här förekommande statsinkomster söka verkställa en dylik klassifikation af statens inkomster. Naturligtvis måste densamma här inskränkas till en kortfattad öfversigt.

Till grund för densamma bör tydligen icke tagas skilnaden mellan inkomster som äro ständiga och tillfälliga eller blott för kortare tid påräkneliga, en skilnad, som hos oss funnit sitt uttryck i skilnaden mellan ordinarie och extraordinarie statsinkomster, hvilken dock här ej blifvit följdriktigt genomförd, ehuruval, om detta vore fallet och alltså en normalbudget vore fastställd för bestridande af ständiga, oafvisliga behof, detta från politisk synpunkt och med afseende på regerings och representations inbördes förhållande vore af stor betydelse.

Ej heller torde man böra grunda indelningen på den yttre beskaffenheten af de föremål, hvilka omedelbart vinnas såsom inkomst, om de nämligen bestå i personliga tjänster, naturaprodukter eller penningar. Denna deras beskaffenhet är visserligen så väl historiskt som ekonomiskt vigtig och måste därför beaktas, men ger icke omedelbar uplysning om statens förhållande till inkomstens vinnande, hvarförutom de förra kunna förvandlas till penningar och vid en ordnad hushållning åtminstone böra uppskattas deri.

Om man vill vinna det med dylik indelning åsyftade ändamålet, så måste tydligen indelningen grundas på inkomstens ekonomiska natur och alltså hänvisa till grunden för statens ekonomiska rätt till densamma.

Vid en sådan indelning måste man från verkliga inkomster först fränkilja låneintäkter, som utgöra en ekonomisk tillgång, den staten bereder sig emot framtida betalningsskyldighet. Genom ett dylikt lån förändras statens ekonomiska ställning ej omedelbart. Den skedda inkomstförökningen motsvaras af en brist, som förr eller sednare måste fyllas. Huruvidt staten derigenom på det hela förbättrar eller försämrar sin ställning, beror naturligtvis dels af lånevilkoren, dels af ändamålets beskaffenhet. Lånets ändamål anger både grunden och gränserna för statens rätt att sålunda för närvarande behof taga framtida inkomster i anspråk.

Vänder man sig alltså från statens låneintäkter, med hvilka hans behof dock ej kunna fortfarande tillfredsställas, till de egentliga statsinkomsterna, så måste ett försök att göra sig reda för deras olikartade ekonomiska natur med nödvändighet utgå från upfattningen af staten såsom en ekonomiskt verksam personlighet, hvilken med sitt särskilda hushållningsområde och de egendomliga produkter, och tjänster han åstadkommer, står i samband med andra hvar för sig ekonomiskt verksamma personligheter, till hvilka staten gör tjänster och af hvilka han ock emottager sådana.

Till undvikande af missförstånd torde kanske böra tilläggas, att denna upfattning af staten naturligtvis icke uttömmar det hela af statens begrepp. Den fäster sig tydligen blott vid en sida deraf, men denna är här den hufvudsakliga. All mensklig verksamhet eger sin ekonomiska sida och är underkastad ekonomiska lagar, om än dessa icke omfatta alla de synpunkter, hvarifrån verksamheten kan betraktas. De ekonomiska lagarne kunna ej göra anspråk på att gälla för vidsträcktare område än deras eget d. ä. för hushållningens. De inkomster, staten för sin hushållning behöfver, kunna af honom vinnas, antingen till följd af en verksamhet samt på grund af rättigheter, som äro af alldes samma slag som enskildas verksamhet och rättigheter, (i hvilket fall han på arbets- och varumarknaden med de enskilda konkurrenser), eller ock genom verksamhet och rättigheter, som äro för staten mer eller mindre egendomliga eller åtminstone så anses. I detta sednare fall vinnes inkomsten på grund af tjänster af sådant slag, att endast staten kan åstadkomma dem eller synes lämpligast kunna åstadkomma dem, eller ock på grund af rättigheter, hvilka följa af statens natur, såsom omfattande samhället i dess helhet och såsom representant af allas lika rätt. Men icke alla tjänster, staten åstadkommer, äro af sådant slag, att omedelbar motsvarighet därför kan af honom erhållas i utbyte. I många fall måste staten till det helas bästa så att säga sälja sin vara till underpris, då densamma för det helas utveckling bör spridas — t. ex. då staten gör uppoffringar för undervisningsväsendet — och i ett stort antal fall kan någon omedelbar betalning för statens tjänster ej ens komma i fråga. Den, hvars personliga säkerhet icke blir störd eller hvars rättigheter icke blifvit våldförda, betalar icke något omedelbart för den säkerhet och den trygghet, för hvilka han dock har staten att tacka. På samma sätt förhåller sig ock med statens verksamhet till den nationella sjelfständighetens bevarande mot yttre fiender, med anstalter syftande till klimatets förbättring och med dylika allmännyttiga åtgärder af mångfaldiga slag, hvilka väl äro nödvändiga, men icke kunna företagas af någon annan än staten, emedan de ej bitvis kunna tillgodogöras eller finna afnämare. De tjänster staten gör de enskilda äro derföre ofta sådane, att de ej omedelbart kunna återgäldas. "Staten är", yttrar träffande med afseende härå en framstående författare, "såsom atmosfären, han omger oss oafslåeligt, dag och natt, från vaggan till bären, och till och med öfver den jordiska tillvarons gränser, han leder oss och värmer oss, verkar i hvarje pulsslag och andedrägt och verkar fördelaktigast, då man ej ens märker hans närvaro; betydelsen af hans inverkan står aldrig i noggrannt förhållande till den massa, som för tillfället tyckes verksam." I dessa och dylika fall kan den inkomst, staten såsom motsvarighet för sina tjänster måste taga i anspråk, icke vinnas i samma form eller på

lika sätt som tjänster utbytas mellan enskilda. En *fördelning* af kostnaden på samtliga dem, som deraf draga fördel, måste ega rum genom beskattning.

På grund af nu anförda ekonomiska förhållanden kan man skilja emellan fyra hufvudklasser af statsinkomster.

I. Den första hufvudklassen utgöres af sådane inkomster, dem staten vinner på aldeles likartadt sätt, som i de enskildes hushållning förekommer, således af staten tillhörande egendom och egendomsrättigheter, kapital eller arbete, i företag, som till sitt väsen äro af enskild natur, änskönt de ledas af staten. Dessa inkomster benämnas passande till följd häraf vanligen statens privatinkomster.

II. Den andra hufvudklassen utgöres af sådane inkomster, hvilka tillkomma staten i hans egenskap att vara den gemensamma samhällsenheten och sålunda den naturlige innehafvaren af alla sådana rättigheter, som tillhöra samhället i dess helhet, och äro gemensamma för alla medborgare, utan att någon enskild framför andra är berättigad. I brist på bättre benämning kunde man möjligen sammanföra dessa inkomster under benämningen statens höghetsinkomster.

III. Den tredje hufvudklassen bildas af de inkomster, hvilka tillfalla staten såsom omedelbar betalning för tjänster, hvilka staten i sin egenskap af rättsordningens handhafvare och kulturens vårdare åstadkommer för enskilda. De vinnas genom en af staten i det allmännas intresse bedrifven mer eller mindre egendomlig produktion, och skulle kunna särskiljas under den gemensamma benämningen omedelbara afgifter för statsverksamhet.

IV. Skatterna, de afgifter, hvilka af staten upbäras utan omedelbar motsvarighets lemnande, utgöra statsinkomsternas fjärde och sista hufvudklass.

I. Statens privatinkomster.

Till statens privatinkomster höra hufvudsakligen inkomster af staten tillhörig *egendom*, synnerligen *fastigheter*, *räntor* af fast egendom och dermed likställda *besvär*, inkomster af *kapital* samt inkomster af *fabriks* och annan *industriell* verksamhet, bedrifven af staten eller för dess räkning. Privatinkomst ensamt af personligt *arbete* förekommer väl knappast i nutidens stater, som icke ega slafvar.

Privatinkomster äro den mest ursprungliga arten af statens inkomster. Den begynnande staten utvecklar sig från enskilda utgångspunkter och rör sig till en början uteslutande med tillgångar af enskild natur. Det dröjer länge, innan det *allmännas* begrepp kan vinna insteg och utbredning; och äfven när statens inkomster i och för sig blifvit af allmän natur, bibehålla de ofta ganska mycket af enskildt

skaplynne, så väl i deras användning som vinnande. Med statens stigande utveckling förminskas dock alltmer åtminstone den relativa betydelsen af denna inkomstgrupp. Mången har deraf velat draga den slutsatsen, att den helt och hållet bör försvinna och att bibehållandet af privatinkomster för staten städse är olämpligt och stridande emot utvecklingens lagar, hvarföre staten så skyndsamt som möjligt bör afhända sig alla sådana inkomster. En sådan slutsats är dock otvifvelaktigt förhastad. Den är förhastad redan derföre, att man dervid förbisett den historiska utvecklingens natur och den sanningen, att man icke obetingadt kan på samhällen i olika utvecklingsskeden tillämpa enahanda grundsatser och att lika visst som privatinkomsters användande för allmänna ändamål i de ursprungliga samhällena varit ett nödvändigt villkor för befordrandet af deras utveckling, också fortfarande månget samhälle ännu af dylika inkomster har behof, för att ej beskattningen skall blifva alltför betungande. Af hvilken vikt för vinnande af tillgångar för gemensamma utgifter är icke den gemensamma statsegendomen, så väl för Amerika, som för andra länder, der bygd skall brytas för ett begynnande statslif! Men ofvannämnda slutsats är förhastad, äfven derföre att man sålunda icke lägger nog vikt på de olikheter, som äfven inom denna inkomstklass kunna finnas, och derföre att man icke noggrannt gör sig reda för beskaffenheten af de orsaker, som i allmänhet böra föranleda staten att från dylikt enskildt förvärf draga sig tillbaka. När dessa orsaker träffa in, då är det visserligen allt skäl för staten att afstå från privatförvärf. Eljest icke! Ty från *rent finansiell* ståndpunkt, med afseende uteslutande på statsverkets ekonomiska ställning, kan näppligen bestridas, att den stat är lyckligare lottad, som har särskilda ekonomiska tillgångar, från hvilka bidrag till statens utgifter utan medborgarnes betungande kunna vinnas, än den stat, som är i saknad af sådana och derför i högre grad måste taga medborgarnes skattedragande förmåga i anspråk. Att statens privata egendom vid utomordentliga tillfällen kan blifva en dyrbar nödfallstillgång, är också en beaktansvärd omständighet, synnerligen för stater, hvilka icke kunna påräkna att vid dylika tillfällen med lätthet kunna utan särskild säkerhet upptaga större lån. Under för öfrigt lika förhållanden har utan tvifvel den stat större ekonomisk kraft, hvilken eger dylika tillgångar, än den stat som saknar dem. De äro ofta af sådan art, att de böra betraktas såsom ett värderikt arf, hvarmed en förfluten tid räckt hjälpsam hand åt sina efterkommande.

Det skäl man från *politisk* synpunkt anför emot detta slags inkomster, att nämligen befintligheten af dylika inkomster obehörigt stärker statsstyrelsens makt och underlättar utöfvandet af despotisk maktfullkomlighet, hvilat på den visserligen historiskt riktiga förutsättningen, att regenten oberoende af representationen kunnat

förfoga öfver dessa inkomster, men förlorar sin betydenhet i den konstitutionella staten, der en samverkan mellan styrelse och representation äfven på detta område bör ega rum. För öfrigt äro visserligen de politiska förhållanden i nutiden sådana, att man nu torde hafva mer att befara af centralmyndighetens obehöriga försvagande, än tvärtom. Af verklig och fortfarande vigt är deremot i politiskt afseende den omständigheten, att en utsträckning af statens funktioner äfven till sådana områden, der statens ngripande ej för dess egen skull är nödvändigt, dels splittrar statens verksamhet, dels ock kan påkalla ett större antal statsorganer, än som med fullgoda krafter kan förSES, samt beröfvar den enskilda industrien krafter, som för densammas utveckling äro behöfliga. Det torde dock inses, att om denna olägenhet låter sig förnimma, detta är beroende af den *utsträckning*, som gifves åt statens privatverksamhet, och att den väl nödvändigt måste följa af ett öfvermått af slik verksamhet, men deremot icke med någon nödvändighet måste inträda äfven vid ett måttligt omfång deraf. Möjligheten af dess förekomst häntyder dock derpå, att sådana privata förvärfsgrenar äro för staten lämpligast, der jämförelsevis mindre personligt arbete tages i anspråk, en sats, som ock till fullo bekräftas, om frågan här om tages i betraktande äfven från allmänt *ekonomisk* synpunkt.

Alltsedan Adam Smith har det gällt nära nog såsom ett nationalekonomiskt axiom, att staten såsom hushållare är underlägsen de enskilda, att staten i jämförelse med dessa tillverkar dåligt och dyrt, och att alltså den indirekta förlusten af statsliga privatinkomster fullt ut upväger den vinst, statens finanser kunna hemta deraf. Så otvifvelaktigt riktigt detta kan vara såsom allmän regel, gäller denna regel likväl endast med ganska betydande undantag, hvarpå erfarenheten från nästan alla länder lemnar månget påtagligt bevis. Så äro t. ex. de allmänna skogarne i allmänhet bättre förvaltade än de enskilda, detsamma gäller ofta nog om jernvägars förvaltning, och de allmänna världsexpositionerna hafva städse framtett åtskilliga lysande prof på framgångar till och med af industriel statsverksamhet. Huru litet ofvan nämnda regel kan göra anspråk på absolut giltighet, följer dessutom redan deraf, att staten för ett ändamålsenligt ordnande af sin egen verksamhet i mångfaldiga fall blir *nödgad* att skaffa sig egendom och inkomster af enskild natur. Detta gäller naturligtvis sådana produkter, staten sjelf behöfver och omedelbart förbrukar, hvarför den deraf hemtade inkomsten såsom besparad utgift ej alltid i statens räkenskaper blir synlig, fastän icke mindre verklig. De statens byggnader, t. ex., som användas för embetslokaler m. m. gifva staten en omedelbart förbrukad inkomst af privat natur. Äfven om det alltid vore möjligt för staten att med afstående af denna privategendom förhyra sådana lokaler af enskilda, upkomme derigenom i de aldra flesta fall

ingen besparing, men väl högst betydande, lätt insedda olägenheter. Af många produkter är vidare staten så godt som ende afnämaren t. ex. af vissa vapen o. s. v.; och det beror på det industriella lifvets utveckling och flera andra omständigheter, huruvidt staten med säkerhet och utan fara för prejeri kan förlita sig på behofvets fyllande genom enskild företagsamhet.

Men oafsedt dessa fall, då staten för sin egen skull är tvungen att bibehålla eller förvärfva egendom och inkomster af privat natur, äro de inre orsakerna till statens underlägsenhet i täflan med enskild företagsamhet af sådan art, att de förekomma i ganska olika utsträckning vid olika produktionsgrenar och i åtskilliga kunna upvägas af företräden hos staten. Dessa inre orsaker äro nämligen hufvudsakligen, att då staten ej kan verka omedelbart, utan endast genom tjenstemän såsom organer, så saknas i allmänhet vid statsverksamhet det personliga intresse, som eggjar den enskilde, samt kunna dessa statsorganer ej alltid röra sig med den frihet, som denne, hvilken sjelf är herre öfver sitt handlingssätt. Den enskilde kan sköta sin affär sjelf, staten måste dervid betjena sig af andra. I sådana företag, der det mest kommer an på ett lämpligt tillgodogörande af personlig arbetskraft eller der vexlande konjunkturer samt andra förhållanden fordra stor rörlighet och smidighet, är det derföre högst sannolikt, att staten måste komma till korta vid jämförelse med enskild verksamhet. Men der framgången hufvudsakligen beror på användande af stor kapitalkraft, på stadigt och troget följande af gifna regler och föreskrifter, på verksamhetens följdriktiga fortsättande under en längre tidrymd, på tillgodogörande af öfvervägande teknisk skicklighet, der förefinnas på det hela vilkoren för framgång i högre grad hos staten än hos enskilda. Staten kan i en särskild riktning förfoga öfver större kapitalkraft än någon enskild, erbjuder i allmänhet större garantier för fasthet och säkerhet, samt bör öfver hufvud kunna vid sig fästa en mera pålitlig och tekniskt utbildad tjenstepersonal än de enskilde. Vid företag af nu nämnda art måste merendels — ock detta icke minst under nutidens industriella utveckling — åt verksamheten i alla fall gifvas en sådan utsträckning, att flere enskilde måste förena sig och för företagets ledning begagna sig af andra krafter än sina egna. Det behöfliga arbetet måste alltså, äfven om det ej bedrives af staten, utföras af en tjenstepersonal, hvilken icke är eggad af eget intresse, ej heller kan ega full frihet i handling; och frågan blir derföre egentligen om de enskilda hafva större utsigt än staten att få dugliga tjenare. Då staten kan erbjuda större säkerhet för framtiden, bör detta under för öfrigt lika förhållanden icke blifva fallet, utan tvärtom företrädet stanna på statens sida. Härtill kommer, att ehuru så väl vid statens som vid enskilda företag af nämnda omfattning företagets ledning blir i afsaknad af det egna intressets sporre, likväl hos statstjen-

stemannen bör kunna påräknas en ersättning härfor uti det patriotiska medvetandet, att hans verksamhet åsyftar allmänt gagn. De kombinationer, hvarigenom man vid enskilda företag medelst deltagande i vinst o. s. v. söker framkalla personligt intresse hos tjänstemännen, äro påtagligen äfven för staten åtkomliga. Att för öfrigt staten bör i afseende på användning af tjänstemän följa samma allmänna grundsats, som den enskilde, nämligen att hafva så få, men så dugliga, derfore ock väl aflönta, tjenare som möjligt, är själfklart. Om statsföretag lida till följd deraf att den ledande personalen saknar samma frihet i verksamhet, som åtnjutes af motsvarande enskilda, så är detta ett — visserligen allt för vanligt — organisationsfel, men följer ingalunda med någon nödvändighet deraf, att det är staten, för hvars räkning verksamheten utöfvas. Men om alltså under ofvan anförda förhållanden privat förvärfvsverksamhet också *kan* af staten med framgång bedrifvas, så må det ej glömmas, att möjligheten härtill är begränsad af tillgången på fullt duglig personal, samt att öfverskridandet af denna gräns måste medföra ekonomiska förluster. Då härtill kommer, att omfånget af statens egentliga verksamhet städse måste förblifva ganska stort och påkalla ett stort antal organer, hvilkas duglighet är af ännu större vikt för det allmänna, så torde för det mesta statens privatinkomster böra inskränkas dels till sådana, för hvilkas vinnande kan begagnas den tjenstepersonal, som ändock för staten är nödig, dels till sådana företag, hvilkas öfvertagande af staten äfven i allmänt intresse är önskligt. Hit höra icke blott de fall, då en hushållningsgrens utveckling är af omedelbar vikt för alla öfrigas trefnad (t. ex. förbindelsemedlens fullkommande), utan ock när arten af en verksamhet är sådan, att dess utförelse gentemot allmänheten befinner sig i besittning af ett faktiskt monopol. Ett sådant blir städse mindre skadligt i statens hand, än i enskildas. Antalet af privata förvärfvs-källor för staten blir sålunda i alla fall ej ringa och medgifver vinnandet af ganska betydande bidrag till statens utgifter, fastän den vunna inkomsten under sist anförda omständigheter ofta uphör att vara ren privatinkomst och rättare kan hänföras till inkomster af statens verksamhet för den allmänna kulturutvecklingen. Å andra sidan torde knappast behöfva påpekas, att staten bör afhålla sig från sådan förvärfvsverksamhet, som han i sedlighetens intresse finner sig böra förbjuda de enskilda, t. ex. spelhus och lotterier.

Ofvanstående torde kunna sammanfattas i följande hufvudsatser:

1. Sådan egendom, som är behöflig för statens egen verksamhet, bör bibehållas och, om den saknas, anskaffas.
2. Der staten själf är hufvudsaklig afnämare af en vara, beror det af

den industriella utvecklingens ståndpunkt, om staten själf bör åstadkomma den eller dervid med större fördel kan anlita den enskilda industrien.

3. Sådana förvärfsgrenar, der kapital ingår som viktigare faktor än arbete, äfvensom sådana der staten kan tillgodogöra sig sin större stabilitet, äro för staten jämförelsevis lämpligare än andra.

4. Statens privata verksamhet bör dock begränsas, så att fullt skicklig personal kan erhållas, och hufvudsakligen inskränkas till sådana förvärfsgrenar, der statens mellankomst i allmänt intresse, äfven oberoende af inkomsten, är önskelig.

Om man med tillämpning af dessa grundsatser tar i betraktande de förnämsta slagen af statens privatinkomster och dervid först vänder sig till dess inkomst af jordfastighet, så finner man lätt att bedrifvandet af landtbruk, synnerligen af intensivare slag, just kräfer sådan af det egna intresset lifvad omtanke, rörlighet och sparsamhet i förening med användning af personligt arbete, att staten der måste stanna långt efter den enskilde. Endast i enstaka fall, då sådant jordbruks bedrifvande med afseende på andra statsintressen anses böra ega rum, bör detta, t. ex. vid landtbruksinstitut, ifrågakomma. Men i dylikt fall förhindrar ändamålet oftast att egendomens skötsel uteslutande får afse vinnandet af största möjliga inkomst. I allmänhet är det först genom afskiljandet af det personliga arbetet från det i egendomen befintliga kapitalet medelst utarrendering som förvaltningen af jordbruksegendom för staten blir mera möjlig, ehuru alltid en ganska besvärlig uppsigt återstår. Fullständigt vinnes kapitalvinstens söndrande från arbetsvinst, om egendomen alldeles afhändes från staten med bibehållande af en jordvärdet motsvarande ständig ränta. Der detta skett, kan emot en sådan inkomst så mycket mindre med fog något iuvändas, som dels det enskilda intresset i fullaste mått kan blifva verksamt till jordens förbättring, dels en sådan inkomst blir både säker, enkel och billig, enär räntan motsvarar en första in-teckning i jorden, dess belopp en gång för alla är gifvet och för egendomen bestämdt, samt upbördens kan ske genom tjänstemän, hvilkas verksamhet för staten i alla fall är nödig för ordningens uprätthållande och de egentliga skatternas indrifvande. Med räntor likartade besvär och naturaprestationer böra, naturligtvis, i den mån detta medgifves af kulturutvecklingens ståndpunkt, reduceras till sin enklaste form, till full likhet med räntan.

Lämpar sig det omedelbara skötandet af landtbruksfastighet i allmänhet icke för statens egenskaper, så gäller motsatsen i fullaste mått om skogshushållning, der de allmänna villkoren för statens öfverlägsenhet i sällsynt grad sammanträffa. Näppeligen någon hushållningsgren arbetar med ett så oerhördt stort kapital (den vexande skogen) i förhållande till arbetsmyckenheten. En ändamålsenlig skogshus-

hållning måste utsträckas öfver flere generationer och fortgå i en planmessig ordning, som hos den enskilde sällan kan påräknas. Den öfverordnade tekniska insigten är af mera vikt än afseendet på tillfälliga konjunkturer. Härtill kommer slutligen, att vidmakthållandet af tillräcklig skogstillgång med hänsyn till klimatiska förhållanden, fara för öfversvämningar, landets beboelighet m. m. är af synnerlig vikt, under det att det enskilda intresset snarast verkar i riktning af skogens förstörande. Ty om skogsvärdet är ringa, lönar det sig icke att vårda skogen, den förfäres genom vårdslöshet. Stiger skogsprodukternas pris, blir ränteförlusten på det orörda skogskapitalet för den enskilde för stor; frestelsen till skogsödande stiger i förhållande till prisets stegring. Af alla dessa orsaker är bedrifvandet af skogshushållning en i alla afseenden för staten synnerligen lämplig privat inkomstkälla. Det är att beklaga, att man hos oss i så ringa mon tillvaratagit det allmännas intresse, att man snart sagdt bortslarfvat skogstillgångar, med hvilka, om de blifvit vårdade och tillvaratagne, en icke ringa del af statens nödvändiga utgifter, till hvilka man förmenar sig icke hafva råd, nu och framgent kunnat bestridas. Måtte åtminstone det återstående bevaras från samma öde!

Med bergverk äfvensom fisken förhåller sig ock i allmänhet på enahanda sätt som med jordbruk, att deras omedelbara förvaltning sällan för staten blir rätt fördelaktig.

Industriell verksamhet, likasom handel, lämpar sig icke i allmänhet för staten och bör derföre inskränkas till de fall, då någon viss industris befintlighet inom landet för statens trygghet är nödvändig, men icke genom enskild företagsamhet kan upblomstra, eller då den enskilde eljest kunde komma i tillfälle att missbruka sin ställning till staten såsom afnämare. Deremot möter förvaltningen af penningekapital ingen nämnvärd svårighet. Äfven bankverksamhet kan med fördel af staten bedrivas, om det blott iakttages, att åt en statsbanks styrelse bör lemnas lika fria händer som åt enskildas. Att staten genom en egen bank bibehåller något inflytande på penningemarknaden är dessutom af ganska stor vikt så väl för staten själf, som för de enskildas intressen. Äfven sparbanksverksamhet och åtminstone vissa grenar af assurancesrörelse *kunna* med fördel bedrivas af allmänna inrättningar. Dels erbjuder nämligen statens för all framtid beräknade tillvaro större säkerhet än enskilda bolag, dels kan han, t. ex. genom sparbanksväsendets förbindelse med postinrättningarne, på mångfaldigt sätt underlätta dylika anstalters tillgänglighet för allmänheten. Men om en sådan utsträckning af statens funktioner sålunda ock har åtskilligt för sig, är den likväl ingen nödvändighet och bör alltså få inträda endast om det kan ske utan intrång på statens öfriga verksamhet.

Den betydande inkomst, staten kan hemta från vissa anstalter för kommunikationsväsendet (post, telegrafer, järnvägar) är visserligen så vidt af enskild natur, att sådan verksamhet isynnerhet vid hög kulturutveckling i många fall *kan* öfverlemmas åt enskilda, men statens verksamhet i denna riktning är dock i allmänhet icke föranledd af sökandet efter en tjenlig inkomst, utan af omsorg för det allmännas utveckling, hvarföre den härigenom vunna inkomsten rättare torde hänföras till den *tredje* här upställda hufvudklassen, till statens kulturvårdsinkomster. I afseende på järnvägarne är detta mest tvifvelaktigt, men den allmänna meningen i de Europeiska samhällena tyckes alltmer gå i den riktning, att deras öfvertagande af staten anses bäst befordra det allmänna bästa. Icke utan sanning har man derföre sagt, att "järnvägarne äro framtidens statsdomäner."

II. Statens höghetsinkomster.

Den gemensamma grunden för statens rätt till detta slags inkomster är att finna i hans egenskap att representera det hela och att vara innehafvare af och i sista hand förfoga öfver sådana rättigheter, till hvilka ingen enskild framför andra eger företräde. De hufvudsakligaste af sådane inkomster äro:

1) Inkomster tilfallande staten på grund af särskilda förhållanden till främmande stater, således *subsider*, *tributer*, *internationela skadestånd*, *aflösen af internationela rättigheter*, m. m. De närmare förhållandena med sådana inkomster behöfva ej här utvecklas.

2) Inkomster genom tillegnande af egendom, som saknar enskild ägare, således genom *danaarf*, *bottenfynd*, *strandvrak*, *öfvergifvet gods*, *outtagna depositioner* m. m. Hit höra ock, der de ännu förefinnas, statens regalrättigheter till *skog*, *jagt*, *fiske* och *grufvor*.

Som man ser är denna inkomstafdelning ej numera af någon synnerlig betydhet, och dessa inkomster öfverlätas dessutom vanligen under vissa villkor åt enskilde. Historiskt är densamma så mycket mer betydande. I sjelfva verket härleda sig från denna grundsats statens ofvannämnda regalrättigheter och med dem en stor del af statens privategendom. När inom statsområdet finnes *ouppodlad jord*, hvilken icke är upptagen af enskilda, så måste den tydligen blifva allmän egendom, vare sig nu att detta allmänna representeras af staten eller af mindre samhällen; och lika så väl som det måste tillkomma dessa större enheter att bestämma öfver villkoren, på hvilka sådan jord må upplåtas åt enskilda, lika väl kan jorden också bibehållas för det allmännas räkuig. På samma sätt förhåller sig ock med *jagt* och *fiske*: rätten till

utöfvandet af dessa näringsfång har ursprungligen icke uteslutande tillkommit någon enskild, utan stått öppen för en hvar. Så vidt ej särskildt besittningstagande under enskild eganderätt af vissa områden för dessa ändamål egt rum, kunde sedermera, i den mon ett ordnande af dessa rättigheter för fredens bevarande och tillgångens vidmakthållande blef nödigt, staten uppträda såsom innehafvare och handhafvare af denna allas gemensamma rätt, hvarifrån åter öfvergången är lätt till vissa afgifters uptagande för det allmännas räkning. Emellertid äro dessa rättigheter vanligen numera antingen införlifvade med enskild jordeganderätt eller afsöndrade såsom särskilda förmögenhetsobjekt, tillhörande staten eller enskilda. Enahanda grundsats låter sig ock tillämpa på uptagandet af *grufvor*. Så vidt som dessa varit jordinnehafvaren fullkomligt obekanta vid jordens förvärfvande, och deras värde alltså icke kunnat ingå i jordvärdet, är det en orimlighet att, såsom någon gång varit fallet, påstå att denna rätt med ovilkorlig nödvändighet *måste* vara förenad med jordeganderätten. I och för sig är det *herrelös* egendom, i afseende på hvilken staten är befogad att gifva sådana föreskrifter, som äro mest gagneliga för dessa tillgångars uppsökande och tillvaratagande, samt jämväl berättigad att, så vidt sådant utan olägenhet kan ske, låta det allmänna direkt draga någon fördel af det som, till dess andra föreskrifter gifvas, måste betraktas som en allas gemensamma tillhörighet. Utan att närmare ingå på lagstiftningens historiska utvecklingsgång, må här vara nog att nämna, att hos oss, som bekant, denna rätt i allmänhet är fördelad emellan jordägaren och den som först anmäler sig till dess tillgodogörande.

Till denna inkomstklass hör vidare:

3) Inkomster af böter, viten, förverkad fast eller lös egendom.

Dessa inkomster har man visserligen sökt hänföra, *dels* till afgifter för anlåtande af statens rättsanstalter, *dels* till skatter, såsom en vid lofliga handlingar fästad utomordentlig förmögenhetsskatt. Det förre är oriktigt, derför att böterna m. m. icke hafva sin grund i eller stå i något slags förhållande till de för den felandes bestraffning vidtagna åtgärder. Den sednare åsigten har visserligen något berättigande deruti, att afseende på förmögenhetsförhållandena bör ingå såsom moment vid straffmätningen, men detta moment är icke det hufvudsakliga i straffet. Riktigare torde alltså vara, att, i de fall, då egendomsstraff äro lämpliga medel att bryta och rätta den brottsliga viljan och alltså personer på grund häraf måste beröfvas en del af sin egendom, denna egendom, till hvilken ingen annan är berättigad, till följd häraf anses böra tillhöra staten, hvilken är allas representant och mot hvars lagar den brottsliga viljan i första rummet måste anses riktad. För öfrigt finnes naturligtvis intet, som hindrar staten, att i det allmännas intresse, för kraftigare befordrande af förbrytel-

sers beifrande m. m., åt andra personer afstå större eller mindre andelar af sålunda vunna belopp.

Slutligen torde till denna inkomstklass böra hänföras:

4) Inkomster genom utgifvande af sedlar, giltiga såsom *lagligt betalningsmedel*, eller genom andra dylika åtgärder med det lagliga betalningsmedlet. Utan ingående på frågan om lämpligheten af dylika åtgärder, torde vara klart, dels att ingen annan än staten kan vara befogad eller ens i stånd till att vidtaga slika åtgärder, dels ock att den besparing i användning af ädla metaller såsom bytesmedel, hvaraf vinsten hemtas, eger rum derigenom att hela allmänheten åtnöjer sig med vissa kreditmedel i de ädla metallernas ställe, så att ingen enskild mera än andra kan vara berättigad till inkomsten häraf, hvarföre densamma bör tillkomma staten, och derigenom alla.

III. Omedelbara afgifter för statsverksamhet.

Inkomster af detta slag skilja sig från statens privatinkomster, med hvilka de i öfrigt ofta ega formel likhet, derigenom att den af staten utöfvade verksamhet, för hvilken ersättning lemnas, icke har inkomst till hufvudmål, utan af staten utöfvas för det allmänna bästa. Från skatter åter, med hvilka de hafva den inre likheten att utgöra motsvarighet för statens tjänster, skiljas de derigenom, att dessa afgifter betalas i samma mån någon statens verksamhet anlitas, såsom omedelbar motsvarighet därför, under det skatterna äro motsvarighet för det slags tjänster, som ej kunna på detta sätt omedelbart återgäldas. En skarp gränsskilnad kan dock stundom vara svår att updraga, så väl i förhållande till den förra som den sednare inkomstklassen. I de fall, när orsakerna till att staten öfvertagit någon verksamhetsgren hufvudsakligen ligga i yttre kulturförhållanden och enahanda verksamhet *kan* utöfvas af enskilda, t. ex. vid åtskilliga anstalter för förbindelsemedlen, stå tydligen de sålunda vunna inkomsterna ganska nära de rena privatinkomsterna. När åter staten begagnar sig af sin ställning såsom ensam berättigad att åstadkomma vissa slags förnödenheter eller tjänster till att för dem betinga sig ett tjänstens verkliga värde öfverskjutande pris, att använda såsom bidrag till andra statsutgifter, så är öfverskottet närmast att betrakta såsom en förbrukningsskatt och således hänförligt till skatterna. På grund häraf kan tydligen dock icke inkomsten i sin helhet till dessa hänföras. Detta torde dock böra ske, när afgiften — såsom t. ex. stämpelafgift och lösen för bouppteckning — icke har sin grund i den betalandes behof af statens bi.råde, utan uteslutande i yttre föreskrifter, gifna af staten.

Inkomster af denna klass förekomma i nästan hvarje gren af statens verksamhet, ehvad denna gäller rättsordningens uprätthållande eller den andliga och den materiela kulturens utveckling. Med afseende på dessa hufvudområden för statens verksamhet skulle man kunna indela dessa afgifter i följande hufvudslag:

1. Afgifter för anlitande af statens organer och anstalter för rättsordningens uprätthållande och för den civila förvaltningen. Hit höra alltså förnämligast: *expeditionslösen*, *registreringsavgifter*, när registreringen afser den enskildes eget intresse, större delen af afgiften för *stämpladt papper*, de flesta *sportelavgifter* och afgifter för särskildt biträde af dithörande statsorganer, afgifter för *nådebevisningar*, *befordringsavgifter* o. s. v.

Då de statens organer, för hvilkas anlitande dessa afgifter betalas, i mångfaldiga fall fullt ut lika mycket gagna dem, som icke komma i behof att omedelbart anlita dem, följer deraf, att de flesta af dessa afgifter icke böra sättas så högt, att de fullt betäcka statens hela kostnad. Önskeligast är, att de stanna vid det belopp, som är nog för att förebygga ett *onödigt* anlitande af statens biträde.

2) Afgifter för anlitande af statens organer och anstalter för den andliga kulturvården. Hithörande äro alltså *skol-* och *undervisningsavgifter*, afgifter för vissa *presterliga embetsförrättningar*, kanske ock afgifter för inträde å statens *teatrar* (så framt nämligen dessa sista ej hänföras till statens privatinkomster).

Det torde knappt behöfva i afseende på undervisningsavgifterna anmärkas, att dessa afgifter, då det är fråga om undervisningsverkets båda ändpunkter, folkskola och universitet, måste hållas betydligt under den verkliga kostnaden. Vid elementarundervisningen för medelklassens barn är fördelen häraf mera tvifvelaktig, dels emedan måhända allt för stort antal kan lockas att tillägna sig sådan undervisning, dels derföre att för låga skolaavgifter i dessa statens skolor förhindra upkomsten af privatläroverk, hvilkas befintlighet med afseende å möjliga missgrepp vid statens läroverk samt för försöks anställande är af stor vikt.

3) Afgifter för anlitande af statens organer och anstalter för den materiela kulturvården. Inkomsterna häraf äro de mest betydande inom denna inkomstklass. Hit höra nämligen inkomsterna af statens anstalter för *kommunikationerna*, af *postinrättning*, *jernvägar* och *telegrafer*, *kanalavgifter*, *lots- och båkaavgifter*, *skjutsningsavgift* m. m. Hit höra ock *myntningsavgift*, afgifter för *kontrollering* och *justering*, för *mätning* och *vägning*, för biträde af *landtmätare*, *agronomer* m. fl., inkomster af anstalter för *landtbruket*, afgifter för begagnande af inrättningar för allmänna *hälsovården* m. m.

En fullständig framställning af alla dessa afgifters egendomligheter skulle bli allt för omfångsrik för närvarande uppsats. Vi åtnöja oss därför med att antyda, att afgiftens belopp i många fall kan bestämmas med ledning af liknande afgifter på enskildt område, att i de fall då konkurrens eger rum och det alltså står den enskilde fullkomligt fritt att anlita dessa statens anstalter eller icke, ett naturligt korrektiv förefinnes emot för hög afgifts bestämmande, men att å andra sidan afgifterna i allmänhet icke böra understiga statens kostnad, emedan sådant oftast skulle innebära ett ej fullt motiveradt gynnande af vissa samhällsklassers intressen på bekostnad af de öfriga eller föranleda anstaltens missbrukande.

IV. Skatter.

De föregående inkomstklasserna äro af sådan beskaffenhet, att sättet för inkomstens vinnande utesluter all anledning till att vidtaga någon åtgärd till fördelning på medborgarne af dess belopp. Antingen vinnas dessa inkomster genom tjänsters betalning i den vanliga formen för utbytet, eller under sådana förhållanden, att inkomsten icke kan vara mera betungande för den ene medborgaren än för den andre. Helt annat är tydligen förhållandet med skatterna. Dessa äro nämligen just ersättningen för den statsverksamhet, som icke omedelbart kunnat betinga motsvarig godtgörelse, och för hvilken ej heller statens privata eller höghetsinkomster lemna tillräcklig tillgång. Till bestridande af denna kostnad måste alltså, då annan utväg ej finnes, sammanskott (skatt) af medborgarne tagas i anspråk, och betalningen af det erforderliga beloppet på ett eller annat sätt mellan dem *fördelas*. Den första fråga, som härvid måste upptagas till besvarande, blir nödvändigt frågan om *grunden* för beskattningens fördelning. Om man inser, att äfven här, ekonomiskt taladt, är fråga om ett *utbyte* af tjänster, dervid de båda värden, som inbördes utbytas, äro å ena sidan sammanfattningen af alla de tjänster, staten utan direkt motsvarighets erhållande gör åt medborgarne, samt å den andra skattebidragen, som af dessa lemnas till staten, så följer häraf med otvungen nödvändighet, att skattebidragen äro fullt *rättvist* fördelade, när hvar och en i skatt betalar jämnt så stort belopp, som motsvarar *hans andel* i de af staten åstadkomna tjänsterna. Ifall man lyckats åstadkomma en sådan fördelning, är det nämligen tydligt, att ingen medborgare tages i anspråk för betalande af andras anpart, utan hvar och en jämnt opp betalar sin egen, hvilket är rättvist. I den mon tjänst tillgodonjutes får man i sådant fall ock gifva ersättning därför, hvarken mer eller mindre. Denna grundsats hvilar på erkännandet af den enskildes fulla eganderätt, hvilken innebär, att han icke är skyldig utan

erhållande af full motsvarighet afstå från något af sin egendom, från något af det, hvaröfver han förfogar på grund af eget arbete eller såsom rättsinnhafvare af andras likaledes på arbete ytterst grundade rätt. Icke heller genom beskattning bör han tvingas att af detta betala mer än proportionel ersättning för hvad han tillgodo-njuter. Hvarje afvikelse från denna grundsats innebär med logisk nödvändighet ett större eller mindre närmande till det egendomssystem, som är motsatt den enskilda eganderättens, näml. till kommunismen. I detta system är det samhället, som efter mer eller mindre godtyckliga regler fördelar förmögenheten; den rätt, de enskilda få ega qvar, är dem blott tills vidare medgifven af samhället och anses icke grunda sig på arbetarens rätt att förfoga öfver arbetets resultat. Om med antagande af detta system det är samhället, som må verkställa fördelning af arbete och njutningsmedel, med mer eller mindre följdriktig tillämpning af den bekaanta kommunistiska regeln: "åt hvar och en arbete i förhållande till hans förmåga, förbrukningsmedel i förhål-lande till hans behof," då blir det naturligtvis också samhället, som efter godtycke uttager och fördelar de belopp, som det behöfver såsom skatt. Men i en samhälls-organisation, som är grundad på erkännandet af enskild eganderätt, måste man ock hålla fast vid deraf följande konsekvenser, och sålunda vid beskattningen ej följa god-tycke, utan uppsöka den fördelningsgrund, som är mest öfverensstämmande med en hvars rätt. Denna kan näppeligen blifva någon annan än den ofvannämnda: att hvar och en så vidt möjligt bör *bidraga* till staten, i samma mon som han *motta-ger* af staten. Med upställandet af denna grundsats är dock icke mycket vunnet, om man icke tillika kan besvara den frågan: i hvilken mon är det som hvar medborgare för sig tillgodonjuter fördelar af statens allmänna verksamhet? Tager man i betraktande, att denna statens verksamhet är det nödvändiga villkoret för hela samhällets lif och att icke någon enda förnödenhet der åstadkommes utan statens direkta eller indirekta medverkan, att hvarje enskild underhåller sitt lif genom en ständigt fortgående förbrukning af de i samhället vunna förnödenheterna, samt att han genom en stegrad förbrukning städse för sig tar i anspråk en större andel af det gemen-samma förbrukningsmaterialet, så torde man icke kunna undgå att på den nu up-ställda frågan gifva det svar, att en hvar i mon af *sin personliga förbrukning* af andra förnödenheter också drager personlig fördel af statens allmänna verksamhet. Den *allmänna grunden* för fördelningen på medborgarne af deras bidrag till staten bör i öfverensstämmelse härmed alltså vara: att medborgarne skola *beskattas i för-hållande till deras personliga förbrukning*.

I motsats härtill kunna egentligen blott två andra allmänna grundsatser för be-skattningens fördelning ifrågakomma: den ena att skatten bör fördelas med *lika*

belopp på hvarje medborgare; den andra att skatten bör fördelas efter medborgarnes *förmåga*, hvilken anses vara uttryckt genom den *rena inkomsten*.

Om den första af dessa grundsatser torde vi kunna få fatta oss ganska kort. Den kan finna ett slags logisk grund endast i ett ensidigt fullföljande af den s. k. personlighetsprincipen. Liksom alla medborgare i staten böra vara lika oeh åtnjuta lika personlig rätt, så böra äfven deras bidrag till staten vara lika. Att så väl försats som eftersats i denna slutledning äro oriktiga, torde knappt behöfva bevisas. Samhällslefnaden är grundad icke på människornas absoluta likhet, utan på deras olikheter, så att de under fyllande af olika värf kunna inbördes hjälpa hvarandra. Äfven statsbyggnaden måste vara uppförd på denna grundval. Att grunda statslifvet på allas fullkomliga likhet innebär dess uplösning och leder följdriktigt till kommunismen. Men äfven om allas politiska likhet kunde genomföras, följer ej deraf med omedelbar nödvändighet också deras ekonomiska likhet; och alltså ej heller berättigandet af grundsatsen om absolut likhet i bidrag till staten. Att för öfrigt denna fördelningsgrundsats oftast är den äldsta, som i ett begynnande statslif förekommer, har sin naturliga orsak i dess påtagliga enkelhet och lätta tillämpning, äfven i de mest ursprungliga samhällsförhållanden, men bevisar tydligen icke, att densamma med dessa fördelar också förenar upfyllandet af rättvisans antpråk vid högre utveckling af statslifvet.

Med grundsatsen om beskattningens lämpande efter *förmågan*, uttryckt genom den *rena inkomsten*, är förhållandet mera invecklad. Den har ett förledande sken af billighet, hvilket under nära ett århundrade har förlänat densamma nära obestridd giltighet, och det är först vid en närmare undersökning af de i densamma uptagne begreppens verkliga beskaffenhet samt af grundsatsens logiska följder, som man kommer till full insigt om dess felaktighet. Till en början må anmärkas, att *förmåga*, om detta begrepp ej närmare bestämmes, är ett mycket sväfvande begrepp, som kan nymma nära nog hvilken godtycklighet i beskattningen som helst. Den kraftigare, kunnigare, rikare o. s. v. kan hafva större *förmåga*, äfven om han icke på ett gagnande sätt använder densamma. Och det synes som underlåtenheten att begagna sin förmåga på ändamålsenligt sätt icke borde medföra någon förminskning i skyldigheter emot staten, hvilket blir fallet, om man på ofvananförda sätt närmare bestämmer förmågan, såsom uttryckt genom en hvars rena inkomst. Men äfven om man godkänner denna minskning i den på förmågan grundade skattskyldigheten och alltså tager den rena inkomsten till mätare af förmågan, så återstår ännu mycken ovisshet. Om t. ex. någon egare af penningekapital icke af detta drar inkomst, och ej heller genom arbete förvärfvar något, utan letver genom omedelbart förbrukande

af sitt kapital, saknar han väl förmåga att bidraga till staten? Är förmågan väl lika hos två personer, af hvilka den ene eger ett samlat kapital och deraf kan påräkna en säker och ständig inkomst, men den andre drar sin lika stora inkomst af personligt arbete? Är under i öfrigt lika omständigheter skatteförmågan lika stor hos den, som har en talrik familj, och hos den, som endast har att sörja för sig sjelf? Är slutligen förmågan proportionellt till inkomsten lika stor hos den, hvilken har så liten inkomst, att han endast med svårighet kan underhålla sig och de sina, och den som derutöfver förvärfvar stort öfverskott? Eller, med andra ord, fordrar ej afseendet på *skatteförmågan*, uttryckt genom inkomsten, en progressiv beskattning af högre inkomst? Dessa och dylika frågor kunna förekomma i sådan mångfald, att man med allt fog kan betvifla riktigheten af en grundsats, hvilken kan medgifva så stor osäkerhet om dess rätta mening och tillämpning.

Sjelfva grundsatsen om beskattningens lämpande efter skatteförmågan och den rena inkomsten måste derföre uptagas till skärskådande. Så till vida kan den synas vara berättigad, som staten utan tvifvel kan, för sitt högre ändamål, icke blott taga i anspråk individernas törnögenhet, utan till och med kräfvu uppoffringen af deras lif. Men detta statens yttersta anspråk blir rättvist i förhållande till en hvar enskild endast under den förutsättningen, att samma anspråk i lika hög grad ställes på alla. Sättes dervid den större *förmågan* i allmänhet såsom måttstock för anspråkets storlek, så blir följden häraf, att öfver hufvud den större dugligheten blir *grund* till att staten på ett ogynsammare sätt behandlar den som är i besittning deraf, hvilket åter, med stränghet genomfördt, skulle leda derhän, att genom statens åtgärd skilnaden i ekonomisk ställning till nackdel för den dugligare skulle utplånas, och att alltså en större duglighet uphörde att från ekonomisk synpunkt vara för den enskilde medborgaren eftersträfvansvärd. Att slik kommunism är en konsekvent följd af grundsatsen, torde svårligen kunna förnekas, ehuru, så länge densamma icke blifvit till sina yttersta följder genomförd, densamma endast verkar i *riktning* till sådan verkan och sålunda endast i mindre grad kan medföra de densamma inneboende verkningar. Principen är till sin grund orättvis och verkar derföre förderfligt på samhället i mon af dess fullständiga genomförande. Men om detta gäller, när förmågan såsom sådan utan närmare bestämning tages till måttstock för beskattningen, så gäller det jämväl för det fall, att den ekonomiska förmågan närmare bestämmes, genom att till måttstock för densamma taga den *rena inkomsten*. En persons rena inkomst kan sägas vara ett ganska noggrannt uttryck för storleken af de ekonomiska tjenester han *åstadkommer* i samhället. Med ett motsvarande belopp nyttighet eller gagneliga förnödenheter har han riktat samhällets allmänna fond af förnödenheter. Om han nu be-

skattas i förhållande dertill, så beskattas han tydligen i samma mån, som han för samhället är ekonomiskt mera nyttig, och om principen föres till sina yttersta följder, så kommer man slutligen derhän, att den enskildes intresse att göra sig ekonomiskt nyttig genom beskattningsgrundsatsen omintetgöres. Och om man jämväl här i tillämpningen bättrar tillbaka för principens yttersta följder, så skall densamma likväl påtagligen verka i sådan riktning, att det enskilda intressets kraft deraf skall motverkas. Det kan ej vara rättvist, ej heller för samhällets ekonomiska utveckling fördelaktigt, att den som arbetar mera skall beskattas högre *derföre* att han arbetar mera, och att alltså ett bättre arbete göres till grund för högre beskattning. Men då den rena inkomsten är det närmaste uttrycket för det ekonomiska resultatet af arbetet — vare sig ett närvarande arbete eller ett i form af kapital samladt förflutet arbete, — så är det just den högre graden af arbetande, som göres till grund för högre beskattning, om den rena inkomsten tages till dennas grund. Den på den *rena inkomsten* hvilande grundsatsen för beskattningens fördelning är alltså principiellt oriktig.

För ytterligare belysande häraf måste grundsatsen nu sammanställas till jämförelse med den fördelningsgrundsats, som här ofvan blifvit angifven såsom den riktiga: beskattning i förhållande till *personlig förbrukning*. I deras utgångspunkt äro dessa båda grundsatser nästan diametralt motsatta och skillnaden dem emellan alltså mycket stor. Enligt den förre — den rena inkomstens — skall nämligen en hvar betala till staten i det förhållande, som han till samhället *åstadkommer* tjänster; enligt den sednare — den personliga förbrukningens — i förhållande till det belopp af tjänster, som han *emottager*. Enligt den förre grundsatsen upfattas staten såsom obegränsadt och godtyckligt förfogande öfver de enskildas krafter och efter sin upfattning af dessa krafter beskattande dem; enligt den sednare är statens anspråk begränsadt till erhållande af proportionel motsvarighet för det, som af honom blifvit gjordt för den enskilde. Man borde icke kunna tveka om, hvilkendera grundsatsen, som är mest rättvis. Beskattningen är tydligen *rättvis*, i samma mån den närmare ansluter sig till grunden för statens *rätt* att fordra skattebidrag. Men den allmänna ekonomiska grunden till denna rätt är, att staten, utan annan ersättning än skattebidraget, för de enskilda gör många oundgängliga tjänster. Skatten blir i öfverensstämmelse med denna grund rättvis, om den så vidt möjligt proportioneras efter den andel i statens ej annorledes ersatta välgörningar, en hvar för sina behof tagit i anspråk. Och detta blir närmast fallet, i den mån skatten kan proportioneras efter en hvars personliga förbrukning, enär med hvarje annan produkt, som förbrukas, också tillgodogöres den andel staten haft i möjligheten af dess åstadkommande.

Så stor skillnaden i princip än är emellan de båda jämförda grundsatserna, är dock skillnaden dem emellan icke på långt när så stor, när det blir fråga om deras tillämpning. Då nämligen den ojämförligt största delen af den rena inkomsten städse tages i anspråk till bestridande af personlig förbrukning samt å andra sidan också i regeln ej mera än den rena inkomsten tillgripes för personlig förbrukning, sammanfalla på hela detta område de båda grundsatsernas praktiska tillämpning. De qvarstående skillnaderna äro dock uplysande. De bestå tydligen deri, att vid inkomstbeskattning jämval den del af inkomsten, som eljest skulle upläggas till kapital blir beskattad, men deremot icke det samlade kapital, hvilket förbrukas såsom inkomst; vid förbrukningsbeskattning blir förhållandet i båda dessa afseenden alldeles motsatt. Men i samhällets intresse är tydligen, å ena sidan, att så mycket som möjligt må upläggas såsom kapital och samhällskraften dermed alltså ökas, å den andra, att så litet som möjligt af det samlade kapitalet förstöres, emedan derigenom samhällets ekonomiska kraft minskas. Tar man vidare i närmare skärskådande den inre ekonomiska beskaflenheten af dessa båda operationer, så torde man yttermera öfvertygas om den stränga rättvisan af förbrukningsbeskattningen i båda dessa afvikelser från inkomstskatten. När den enskilde uplägger kapital, så underkastar han sig en *uppooffring*, afstår från omedelbart tillgodonjutande af förnödenheter, för att dermed till samhällets förfogande tills vidare ställa en ökad kraft. Han uppskjuter till allas fördel den personliga förbrukning, till hvilken han på grund af sitt arbete blifvit berättigad, och ställer under tiden den sålunda bevarade ekonomiska kraften till det helas förfogande. Så länge detta fortfar, så är det samhället, som drar fördel af de tjänster han åstadkommit, och ingen anledning finnes för samhället att beskatta honom på grund deraf att han gjort det en tjänst. Men när den tidpunkt inträder, då han eller hans rätts innehafvare vill för sig personligt använda det samlade, då är det han, som för att kunna använda detta måste anlita och köpa andras tjänster, dermed också samhällets, och beskattningens ögonblick är inne. De båda med hvarandra nu jämförda grundsatsernas olika inverkan på samhällsvälståndet kan i korthet sammanfattas deri, att *inkomstbeskattningen* syftar till motverkande af kapitalsamling och till befordrande af förbrukning, men att förbrukningsbeskattningen verkar i omvänd riktning. Från hvilken synpunkt, man än må välja, bekräftar sig alltså den principiella riktigheten af den ofvan upställda grundsatsen, att beskattningens fördelning, så vidt möjligt, bör lämpas efter hvars och ens personliga förbrukning.

Från upställandet af en grundsats såsom riktig och till dess praktiska tillämpning är steget dock mycket långt, och detta gäller icke minst på beskattningens område.

Vid hvarje ensidig tillämpning af hvilken grnndsats som helst, stöter man i sjelfva verket här på praktiska svårigheter, som vanligen tilltaga i betydenhet, i ju högre grad man uteslutande på *en enda* väg sökt hinna det mål för beskattningens fördelning, som man för sig upställt såsom det riktiga. Det ligger nämligen i sakens natur, att hvarje höjande af något visst slags beskattning dels medför ett hjärtare framträdande af de felaktigheter, som kunna finnas så väl i skattegrunden sjelf, som ock i det praktiska sätt, hvarpå man sökt tillämpa den, dels ock ökar frestelsen att söka undandraga sig beskattningens tryck *). För teoretikern, synnerligen den begynnande, är det tydligen särdeles lockande, att efter upställandet af *den allmänna* grundsatsen för beskattningen försöka tillämpa denna i *en enda* direkt i öfverensstämmelse dermed ordnad skatt. Men åtminstone der statslivets utveckling föranleder uptagande af någorlunda höga skattebelopp, förbises vid ett sådant förfaringsätt den praktiska verklighetens kraf, till hvilken en riktig teori måste ansluta sig. Till följd af många samverkande orsaker måste man på *olika vägar* söka hinna det mål, man föresatt sig, och måste under en *mångfald* af skatter söka förverkliga beskattningens likhet. Mångfalden af skatter måste sammanföras i ett *skattesystem*; och i ett sådant bör beskattningens princip förverkligas, ej hänsynslöst intvingas i en enda beskattningsform. Det kan sålunda allt för väl hända, att icke ens någon i systemet ingående beskattningsform är gjuten i öfverensstämmelse med systemets princip, men att denna ändock i beskattningen på det hela funnit ett *någorlunda* riktigt uttryck. Vi säga "*någorlunda* riktigt uttryck", ty på statslivets område gäller det städse, att det absolut rätta icke kan på en gång eller fullständigt uppnås, utan under samhällets historiska utveckling endast efter hand kan annalkningsvis förverkligas. På beskattningens område vore t. ex. påtagligen oförnuftigt,

*) Svenska inkomstbeskattningen kan härvid få tjena till uplysande exempel. Den är ett på det hela ganska sorgfälligt gjordt försök att genomföra inkomstbeskattningens grundsats. Äfven vid det särdeles måttliga belopp, som nu sålunda uptages, förekomma likväl i det praktiska lifvet ständigt högst betydliga afvikelser från det föresatta målet. Man jämföre t. ex. skuldsatta egendomsegare, å ena sidan, med aktieegare å den andra, löntagaren, för hvilken hvarje öre betraktas såsom ren inkomst, å ena sidan, med yrkesmannen, som är i stånd att beräkna åtskilliga personliga utgifter såsom yrkesutgifter å den andra o. s. v. Ehuru denna skatt icke är ens en tjugonedel af det belopp som fordras för statsutgifterna, så äro redan nu ojämnheterna i densamma så stora, att vi tryggt kunna påstå, att ingen annan skatt kännas mera tryckande. Tänke man sig, huru förhållandet skulle blifva, om dit öfverflyttades det hela af det erforderliga beloppet. Några medborgare komme att såsom hittills föga beröras af skatten, andra blefve deraf hardt när ruinerade. Någon mer ojämn och betungande skatt läte svårigen tänka sig.

att, för uppnående af fullständig likhet, i öfverensstämmelse med systemets princip, göra så stora ekonomiska uppoffringar, att kostnaden härför för hvarje skattedragande medförde utgifvandet af högre skatt än qvarstående af en och annan ojämnhet möjligen kunnat ådraga honom. Man må ej pålägga de skattedragande en tillökning af hela riksdaler för att jämnare fördela något öre.

I sammanhang härmed torde ock böra anmärkas, att det i de ekonomiska lagarne finnes en kraft, som efterhand verkar till en utjämning af beskattningen i öfverensstämmelse med den grundsats som här blifvit upställd såsom riktig, vi mena tendensen till *öfverflyttning* af skatter, som särskildt trycka en person eller klass af skattedragande. Skatten är nämligen mycket ofta hänförlig till ett slags produktionskostnad. Blir denna i något yrke eller under vissa förhållanden högre än vanligt, skall efter hand detta oftast göra sig gällande i ett högre pris på de produkter, som åstadkommas af de mera betungade, och skatten, när denna jämnkning egt rum, i sjelfva verket komma att betalas af förbrukaren af sådana tjänster. Vi måste nöja oss med att blott antyda denna lika viktiga som intressanta företeelse, hvilken i sin mon också utgör en bekräftelse å riktigheten af den upställda principen för beskattningen, emedan det sålunda visar sig, att de naturliga lagarne för samhällsorganismen af sig sjelfva syfta till realiserandet af samma princip och att alltså ett i öfverensstämmelse med denna ordnad skattesystem står i samklang med dessa naturliga lagar.

Efter att hafva upställt den allmänna grundsats, som efter vår upfattning bör vara gällande för beskattningens fördelning, återstår nu blott att gifva en kort öfversigt af de olika skatteslagen.

Det är härvid klart, att staten kan antingen omedelbart hänvända sig till vissa personer, hos hvilka sådana förhållanden förefinnas, att skatt anses kunna eller böra af dem utkrävas, eller ock med åsidosättande af personliga förhållanden utkräva skatten på grund blott af vissa ekonomiska handlingar, hvilka i sådant fall utgöra beskattningens närmaste objekt, oberoende af de personer, som företaga dem. I det förra fallet äro skatterna direkta och upbäras efter upgjorda förteckningar å de skattedragande, hvilka äro hänförliga till de för sådan skatt bestämda kategorierna. I det sednare äro skatterna indirekta och upbäras i sammanhang med visst slags produktion och rörelse eller visst slags förbrukning.

De direkta skatterna hafva fördelen att mera bestämdt kunna beräknas och att utgå utan omvägar, som möjligen för den ekonomiska utvecklingen kunna medföra skada. Men å andra sidan hafva de olägenheterna, dels att möjliga ojämnheter i deras åsättande eller deras grund med större svårighet utjämnas, dels att sättet för deras

uptagande sällan för de skattdragande kan göras beqvämt. De indirekta skatterna åter utgå stäldse med jämförelsevis stor lätthet, emedan den skattdragande oftast sjelf kan välja det för honom lägligaste ögonblicket för deras gäldande, och fördela sig sjelfva efterhand jämnare på befolkningen, men deras inverkan är mera oberäknelig, och kan understundom vara skadlig för den ekonomiska utvecklingen. Inom *hvar-dera* af dessa beskattningens hufvudgrupper bör beskattningen ordnas till ett *system*, som står i så nära öfverensstämmelse som möjligt med den allmänna grundsatsen för beskattningens likhet.

De direkta skatterna uptagas antingen på grund af rent personliga kvalifikationer såsom personella skatter och besvär, eller på grund af yttre med personerna mer eller mindre tillfälligt förenade kvalifikationer, förnämligast deras förmögenhet eller inkomst, yttre samhällsställning o. s. v.

De personella skatterna hafva sitt berättigande i beskattningssystemet deruti, att de äro den enklaste formen för uttryckande af hvarje persons minimiskyldighet gent emot staten. Hvarenda medborgare har oundgängligt behof af statens verksamhet och bör alltså i någon mon dertill bidraga. På skiljaktigheter under en viss gräns är det ock af praktiska skäl omöjligt att vid en fördelning efter andra grunder fästa afseende, och det kan derföre vara lämpligt, att i en personell skatt sammanföra de bidrag, som understiga denna gräns. Att deras höjande derutöfver blir orättvist, är ofvan utveckladt.

Om det andra hufvudslaget af direkta skatter, näml. förmögenhets- och inkomstskatter, må blott nämnas, att de, äfven om den princip på hvilken de hvila ej erkännes såsom fullt riktig, likväl kunna försvara sin plats i *skattesystemet*, såsom någorlunda motsvarande de beskattade personernas vanliga förbrukning. Ihogkommas måste dock, att detta endast kan gälla med betydande inskränkningar och under förbehåll, att skatten hålles inom måttliga gränser. För öfrigt är klart, att kännedomen om personers förmögenhet och inkomst kan vara af vikt för bedömandet af deras politiska betydenhet och för vissa politiska rättigheter. Särskilda slag af förmögenhetsskatter, t. ex. för bouppteckningar, egendomsköp o. s. v., äro i allmänhet skadliga för nationalväståndet, emedan de vålla direkt minskning i det samlade kapitalet samt drabba medborgarne mycket ojämnt och på grund af rent tillfälliga förhållanden. Införandet af direkt utgiftsskatt möter visserligen i och för sig föga större svårighet än den direkta inkomstskatten, framför hvilken den har förtädet af en mera rättvis grund, men dess införande torde ej vara nödvändigt, om inkomstskatten modifieras med hänsyn till beskattningens princip, och ändamålet med densamma vinnes för öfrigt utan tvifvel lättare genom indirekta skatter.

De indirekta skatterna läggas antingen på vissa slag af produktion och rörelse (*tillverkningsavgifter, vaxelstämpel, lastpenningar, sedelutgiftningsbevilling* m. fl.) eller ock omedelbart på förbrukningen af vissa varor (*acciser och tullar, försäljningsavgifter, finansmonopoler* m. m.). Gränsen emellan dessa båda skatteslag är ofta svår att updraga, och i både det ena och det andra fallet stannar skatten efter längre eller kortare omväg i de aldra flesta fall på vissa slags förbrukning. Vanligen äro derföre produktionsskatterna blott en *form* för förbrukningsbeskattning, ehuru det i enskilda fall kan blifva svårt för producenten, att på förbrukaren öfverflytta den på honom lagda afgiften, och denna i sådant fall betungar produktionen. Der det utan annan olägenhet låter sig göra, är det derföre bättre att omedelbart på förbrukningen lägga afgiften, och detta i allmänhet så nära som möjligt intill det tidsmoment, då förbrukningen verkligen eger rum, på det att den beskattades uppoffring ej må ökas genom ränta å skatteförskott m. m.

För ett rättvist ordnande af den på varors förbrukning lagda skatt, är det visserligen icke oundgängligt, att sådan lägges på *hvarje* vara i förhållande till dess värde. Ett sådant förfaringssätt skulle medföra allt för stor kostnad och i många fall blifva hindersamt för rörelsens frihet. Men deremot böra de varor, som härför äro lämpliga föremål, sammanföras i grupper, som *på det hela* kunna vara betecknande för vissa klassers konsumtion, och afgiften bestämmas med afseende härå, så att ett rättvist *system* i detta afseende kan göras gällande. Det inses lätt, att ju mer allmän och lika stor för hvarje person förbrukningen af någon vara är, desto mer närmar sig den på densamma lagda afgiften till personell skatt. Sådana varor äro lämpligast, som förena egenskaperna af allmän förbrukning och att proportionelt mera förbrukas af dem, hvilkas förbrukning på det hela är större. Vissa lyxartiklar äro ock hit hänförliga. Men vid en dylik klassifikation måste upmärksamheten dessutom fästas vid en omständighet, som åt några slag af förbrukningsskatter ger ett annat skaplynne. Förbrukningen af vissa varor, t. ex. bränvin, tobak m. m., är nämligen af den beskaffenhet, att staten i det allmännas intresse kan finna sig befogad, att söka inskränka deras förbrukning. Detta kan i många fall ske genom sådana varors fördyrande medelst beskattning. Staten anser sig ej böra så våldsamt ingripa i de enskildas lif, att dylika varors förbrukning bör aldeles förbjudas, utan han åtnöjer sig med att genom deras fördyrande söka bringa förbrukningen inom måttliga gränser. Då i dessa fall grunden till afgiftens påläggande icke ensamt är att finna i statens behof af inkomst, utan i andra orsaker, så är det belopp, hvarmed densamma öfverstiger den vanliga förbrukningsavgiften, närmast jämförligt med ett slags socialt vite, hvilket såsom sådant tillfaller staten; och den sålunda vunna inkomsten bör egent-

ligen icke hänföras till beskattningen, utan till en annan klass af statsinkomster. Då dylika afgifter långt ifrån att hämma det allmänna välståndets utveckling eller inverka menligt på de enskildes välbefinnande befordra desamma, samt de ej heller kunna med fog anses betungande för de enskilde, hvilka vid dylik förbrukning städse ega tillfälle att sjelfve begränsa sin utgift, äro de högst betydliga inkomster, staten på detta sätt kan vinna, i alla afseenden att räkna till statens bästa inkomstkällor.

Ehuru åtskilligt ännu vore att tillägga och särskildt behandlingen af de särskilda beskattningsslagen blifvit väl knapphändig, tvingar det begränsade utrymmet att nu avsluta denna uppsats. Den yttre anledningen till densamma är den akademiska högtidlighet, som i morgon vid universitetet kommer att ega rum, då utnämnd Professor skall i sitt embete inställas.

Sedan professuren i matematik genom förre innehafvarens, Professoren och Kommendören m. m. C. J. HILLS afskedstagande blifvit ledig, har Kongl. Maj:t den 17 nästlidne Oktober i nåder behagat till detta embete utnämna och förordna Lektorn i matematik vid högre elementarläroverket i Halmstad Filosofie Doktorn C. F. E. BJÖRLING. Den mångsidiga och djupgående bildning, hvilken åt honom förvärfvat första hedersrummet vid Filosofie Doktors-promotion, den nitiska vetenskapliga verksamhet, på grund hvaraf han redan vunnit flera vetenskapliga utmärkelser, hans lyckliga förmåga att på ett klart och lefvande sätt meddela undervisning, gifva grundad anledning till förhoppningen, att den vigtiga vetenskap, som nu ställes under hans omvårdnad vid vårt universitet, i honom skall finna en värdig målsman och handhafvas på ett sätt, som verksamt skall befordra universitetets bästa och lända fäderneslandet till gagn och heder.

Om sin föregående lefnadsbana har Professor Björling meddelat följande:

Jag CARL FABIAN EMANUEL BJÖRLING är född i Stockholm den 30 Nov. 1839. Mina föräldrar äro f. d. lektorn vid Westerås' högre elementar-läroverk *Emanuel Gabriel Björling* (död 1872) och hans maka *Sofia Emilia Böttiger*. Efter att under åren 1847—57 hafva erhållit undervisning vid Westerås' elementar-läroverk, blef jag student i Upsala 1857; tjenstgjorde såsom vikarierande adjunkt vid förutnämnda läroverk vårterminen 1861; aflade filosofie kandidat-examen i Upsala 1862, afhandlings- och disputationssprof för filosofiska graden 1863; promoverades till filosofie doktor s. å. och innehade vid promotionen första hedersrummet; kallades och utnämndes s. å. till docent i matematik vid Upsala universitet; uppfördes 1864 på förslag till adjunkten i matematik derstädes; företog 1865' med understöd af statsmedel en resa för vetenskapligt ändamål till Frankrike, Schweiz och Tyskland; tjenstgjorde såsom vikarierande lektor i matematik vid Halmstads högre elementarläroverk vårterminen 1867; utnäm-

des till ordinarie lektor derstädes s. å.; utnämndes den 17 sistl. Oktober i Nåder till professor i matematik vid Lunds universitet.

Af trycket har jag utgifvit följande arbeten:

Om några arcus-tangens-summor, grad. disp. Westerås 1863; prisbelönt af fil. fakulteten i Upsala.
Om några definitiva integralers användning till uttryck för serie-summor och differential-equationers solution. Ups. 1864.

Om några egenskaper hos de Fourierska seriekoefficienterna. Sthlm 1865.

Sur quelques intégrales définies. Ups. 1865.

Studier i operationskalkylen. Ups. 1866.

Elementerna af algebr. analysen och differential-kalkylen. I. Ups. 1866. II. Ups. 1867.

Sur la réalité des racines d'équations algébriques. Greifswald 1868.

Sur le mouvement rectiligne d'une molécule. Greifswald 1869.

Solen, populära föredrag, 1:sta uppl. Halmstad 1869; 2:dra uppl., Sthlm 1870.

Sur la séparation des racines d'équations algébriques. Ups. 1870; prisbelönt af Kungl. Vet. Societeten i Upsala.

Om vindarnes lagar, populära föredrag. Sthlm 1871.

Theori för algebraiska equationers rötter, Sthlm 1870; prisbelönt af Kongl. Vet. Akademien i Stockholm.

Sitt embete kommer Professor Björling att tillträda med en föreläsning om "Några grunddrag af den nyare algebran." Till denna högtidlighet, vid hvilken vi icke kunna hoppas att få se närvarande universitetets högt vördade *Kansler*, *f. d. Statsrådet*, *En af de aderton i Svenska Akademien*, *Riddaren och Kommendören af Kongl. Maj:ts Orden m. m. m. m.*, *Filosofie Doktorn Herr Grefve HENNING LUDVIG HUGO HAMILTON*, får jag härmed vördsamt inbjuda universitetets *Prokansler*, *Biskopen i Lunds stift*, *Kommendören af Kongl. Nordstjerne-Orden*, *Teologie och Filosofie Doktorn*, *Herr WILHELM FLENSBURG*, med anhållan att han täcktes öfvervara och leda denna akademiska fest, till hvilken jag härmed äfvenledes inbjuder universitetets Lärare och Studerande ungdom samt öfrige här i staden varande Vetenskapernas Idkare, Gynnare och Vänner.

Samlingen sker i morgon Fredag kl. 4^{3/4} f. m. i Konsistorii Sessionsrum, hvarifrån processionen kl. 11 afgår till Universitetets större lärosal.

Lund den 27 Nov. 1873.

G. K. Hamilton.

